

## ЗА ЕДИН СПРАВЕДЛИВ ЗАКОН

*Адвокат Яни Янев*

*Вицепрезидент на ВСУ „Черноризец Храбър“*

Наслагдаващ и силно дразнещ, общественото чувство за справедливост, е фактът, че по време на криза, като настоящата пандемия, някои бизнеси получиха изключителния шанс да натрупат печалби на гърба на цялото общество, каквито в друго време не биха имали, поради това че развиваните от тях дейности станаха неизбежно необходими във времето на кризата.

Поради комплексния характер на кризата и на нейните проявления, поставянето на този въпрос няма за цел да насочи прожекторите върху търговските дейности, които са пряко свързани с нуждите, породени от кризата, като производството и търговия с лекарства, медикаменти, медицински пособия и апаратура, защитни облекла, маски, дезинфектанти и мн.др., върху печалбите, от които да се предвиди по-различно данъчно облагателно третиране. Идеята е да се потърси по-общ подход към не предварително фиксиран кръг от стопански активности и икономически дейности, защото е ясно, че кризите имат многообразни и многопосочни ефекти върху обществото, които пряко или косвено създават възможности за получаване и на значителни печалби. Палитрата на възможните причини за това варира от такива на обективна необходимост, пряко свързани със здравето и живота на хората, до други, с косвени последици, мотивирани от обективни или субективни състояния, свързани с нарушеното усещане за сигурност по време на криза.

А кризи, породени от различни рискови фактори, ще има, защото, както каза Улрих Бек, съвременното общество е „световното рисково общество“. Развитието на съвременните технологии, съчетано с човешкия стремеж към все повече и все по-бързо, но с по-малко усилия, вместо да създава условия за сигурност, всъщност поражда непрекъснато нови рискови фактори, водещи до възникването на кризи от различно естество и преливането от една криза в друга.

Именно многостранното проявление на състоянията на нарушено усещане за сигурност, стават предпоставка и за оформянето им като извънреден източник за формиране на необосновани печалби и в много други, непряко свързани с кризата, сфери на дейност.

Състоянието на криза, от тази гледна точка, с особено острота поставят въпроса за справедливото разпределение на ефектите от нея. За да не изглежда, настъпването на кризисна ситуация като народната поговорка „Един гледа сватба, друг – брадва“, е наложително да се постави въпросът и да се предизвика дебат за това как в действителност да бъдат разпределени в обществото позитивните ефекти от кризата, като за техния резултат тези, които са ги получили, нямат пряка заслуга.

Естествено, че този обществен дисбаланс не може да бъде решен по друг начин освен по законов път. Не страдам от илюзии, че незабавно ще се вдигнат гласове в защита на икономическата инициативност, ето защо бързам да поясня, че създаването на такъв законопроект не следва да има за цел да накаже инициативността, предвидливостта или други позитивни качества на хората, осъществяващи дейности, попадащи в топ нуждите на обществото по време на криза. Целта е натрупаните вследствие на възможностите, предоставени от кризата, печалби, за настъпването на които тези търговци нямат пряка заслуга (с изключение на тези, които вероятно в някои случаи може умишлено да са я предизвикали, но мерките спрямо тях трябва да са не само данъчни, а и такива, предполагащи карирана сянка и раирана одежда) да споделят позитивния резултат, настъпил само за тях от този обществен проблем с огромни негативни последици за обществото като цяло, като по този начин съучастват активно в дейности, пряко или чрез заплащания допълнителен данък, които могат да доведат до по-бързото преодоляване на последиците от кризата.

Няма друг начин да бъде обоснован и убедително подкрепен повикът за заедност и единение. Легендите разказват, че нашите предци – древните българи, са имали такъв обществен принцип, който ги е правил изключително силни: по време на мир – всекиму своето и минимални данъци, а по време на война – всичко е общо. Затова и ехото от силата на Първото българско царство е толкова силно и до днес, а тогавашните хронисти пишат, че към българите доброволно се присъединявали градове и народи, защото били изключително справедливи!

Само съпричастността на хората с по-големи финансови и икономически възможности към нуждите на обществото по време на криза и за преодоляване на негативните ефекти от нея може да доведе до единение!

Основните цели на предлаганият законопроект, освен да направи малка крачка към реституиране на чувството за справедливост в обществото, са да бъдат изведени и посочени национални приоритети, които изискват особено внимание и използването за които на средствата, придобити от държавата с механизма на този закон, могат да имат своята морална тежест и причина за неговото приемане.

Не следва да се стряскаме от възможността за придаване обратна сила на действието на закона. Това намира своята логика и се оправдава именно от самата обстановка – криза – в най-общ смисъл, която в историята на правото е единствено оправданата, значима обществена причина, при наличието на която е допустимо приемането на закони, на които се придава обратно действие.

Този законопроект не е задължително да бъде разглеждан като самостоятелен такъв. Същият може да бъде инкорпориран като отделна глава в ЗКПО. А дали подобен подход не следва да бъде предвиден и по ЗДОФЛ?

Предложеният данъчен механизъм за определяне на извънредна печалба и нейното облагане не претендира за изчерпателност и цялостно осмисляне. Надяваме се в рамките на предизвикания дебат и ако се намери достатъчно обществена и политическа енергия, която да подкрепи идеята, да се включат активно и експерти в данъчната сфера, икономисти, финансисти, бюджетари, защото, за да очакваме ефект за обществото със стрелка, ориентирана към полюса „СПРАВЕДЛИВОСТ“, тая работа трябва да се огледа отвсякъде, както и разбира се, всяка друга!

Беглият преглед върху законодателствата на други държави показва, че подобен подход не е бил предлаган, обсъждан, а още по-малко приет, което не е беда!

Ако идеята издържи на общественения дебат в страната, неминуемо ще прекрачи националните ни граници и току-виж ние, българите, сме дали на света още едно умно нещо в повика за повече справедливост, което на нас, за разлика от другите, ни идва от после, но... по-добре късно, отколкото никога!

### **ПРОЕКТ НА ЗАКОН ЗА ОБЛАГАНЕ НА ИЗВЪНРЕДНИТЕ ПЕЧАЛБИ, ПРИДОБИТИ ПО ВРЕМЕ НА КРИЗА**

*Чл. 1. С настоящия закон се уреждат обществените отношения по повод възникването на условията за натрупване на извънредни печалби по време на състоянията на криза и тяхното частично и справедливо преразпределяне в полза на обществото.*

*Чл. 2. Средствата, събрани в държавния бюджет от прилагането на настоящият закон, могат да бъдат използвани само за мерки за преодоляване на демографската криза, за здравеопазване, образование, наука, култура, масов спорт и подкрепа на лица в неравностойно положение.*

*Чл. 3. (1) С цел постигане на обществена справедливост на настоящия закон се придава обратно действие и неговите правила се прилагат от датата, приета за начало на кризата, когато тя е настъпила преди неговото влизане в сила.*

*(2) Настоящият закон се прилага само за извънредните печалби, натрупани в рамките на времеви период, включващ официалното обявяване на началото и края на кризата.*

*(3) В случаите, когато датите, обявени за начало и край на кризата, не съвпадат с датите на актовете за тяхното обявяване, законът се прилага за периода между датите, обявени официално за начало и край на кризата.*

*Чл. 4. По смисъла на този закон състояние на криза е налице във всички случаи на:*

*1. обявяване на извънредна епидемична обстановка по смисъла на чл. 63 от Закона за Здравето и прилагането на мерките по чл. 63а и чл. 63б от Закона за здравето;*

*2. обявяване на криза по смисъла на пар. 1, т. 3 от Допълнителните разпоредби на Закона за управление и функциониране на системата за национална сигурност;*

3. обявяването на бедствие по смисъла на чл. 2 от Закона за защита при бедствия;

4. в други случаи по решение на Народното събрание.

Чл. 5 (1). По смисъла на този закон извънредна печалба е налице, когато през периода на криза размерът на данъчната печалба<sup>1</sup> по смисъла на чл. 18 от Закона за корпоративното подоходно облагане от осъществяването на определена търговска дейност се е увеличила с не по-малко от 30%<sup>2</sup> от средната стойност на печалбата на търговеца, формирана през период от три години назад, преди годината на обявяването на състоянието на криза.

(2) Ако търговецът е осъществявал дейност през период, по-кратък от три години, базата за сравнение се определя въз основа на подадените до обявяването на криза годишни данъчни декларации. В случай че търговецът е започнал дейността си в годината на кризата, то базата за сравнение се определя от статистически установения от НСИ среден размер на печалбата<sup>3</sup> за тази дейност през годината, предхождаща тази на обявяване на кризата. При липса на статистически данни за сравнение за конкретна търговска дейност в страната, се ползват такива, официално обявени от ЕС или от страни – членки на ЕС.

(3) Размерът на печалбата, надвишаващ този по ал. 1, се облага с прогресивен корпоративен подоходен данък както следва:

1. От 30 до 40% с 15% данък върху печалбата
2. От 40 до 50% с 20 %
3. От 50 до 60% с 25%
4. От 60 до 70 с 30%;
5. От 70 до 80 с 35%;
6. От 80-90% с 40%
7. От 90 до 100% с 45%
8. Над 100% с 50%
9. Над 150 % с 55%
10. Над 200% с 60%

(4) Размерът на печалбата по ал. 2 се определя, като данъчно задължените лица по ЗКПО подават нарочна данъчна декларация за определяне на корпоративен данък в срок до три месеца след обявяването на датата за край на кризата.

(5) Когато краят на кризата е обявен през периода на четвъртото тримесечие на текущата година, декларацията по ал. 3 се подава заедно с годишната данъчна декларация в срока по чл. 92 ал. 2 от ЗКПО.

(6) За размера на дължимия данък компетентният данъчен орган се произнася с отделно решение в срок до ..... месеца от подаването на декларацията, като приспада от дължимия данък вече внесените за периода на криза по реда на ЗКПО суми от данъчно задълженото лице.

<sup>1</sup> Предполагам, че икономистите биха могли да предложат и друг финансов или счетоводен резултат, върху който да бъде приложен законът, ако е по-справедливо, като нормата на печалбата или нетните приходи от продажби, или маржиналният доход или...

<sup>2</sup> Всички числа, цифри, коефициенти и проценти, посочени в законопроекта, са примерни!

<sup>3</sup> Ако има такива статистически данни!

(7) С решението по ал. 5 данъчният орган определя и срока за внасяне на дължимия данък, който не може да бъде по-кратък от този по ЗКПО, както и условията за разсрочване на изплащането му.

(8) Решението по ал. 5 подлежи на обжалване по реда на ДОПК.

Чл. 6 (1). Данъчно задължените лица по този закон могат да ползват общите данъчни облекчения по Глава двадесет и втора, Раздел III от ЗКПО, като сумите, изразходвани за цели, посочени в този раздел, участват при формирането на данъчната основа като разход, умножени по 1,5 (или 1,2; 1,3).

(2) Когато данъчно задължените лица по този закон инвестират средства за целите, определени в чл. 2, тези средства участват като разход при формирането на данъчната основа, умножени по 2 (или по 1,5).

Чл. 7. За неуредените с този закон случаи се прилагат разпоредбите на ЗКПО.

Чл. 8. Законът влиза в сила от датата на обнародването му.

В очакване на хули, ругатни и удари под кръста, а защо не и потупвания по рамото,

оставам, с готовност за ответен залп.

Ваш!

Яни Янев

## ЗА ЕДИН СПРАВЕДЛИВ ЗАКОН

*Адвокат Яни Янев*

*Вицепрезидент на ВСУ „Черноризец Храбър“*

**Резюме:** Пандемията от Ковид 19 създаде условия за редица икономически дейности, пряко или косвено свързани с нуждите за опазване здравето на хората, тяхното лечение, ограничаването на разпространението на болестта и преодоляване на многостранните ефекти от кризата, да натрупат с пъти по големи печалби, отколкото преди настъпването на кризата. Разбира се, позитивният ефект за тези бизнеси не се дължи на субективните положителни качества на лицата, които ги притежават и управляват, а на обективното състояние, настъпило независимо от техните лични качества. Ето защо е наложителен въпросът: „Следва ли обществото да намери законов механизъм за справедливо преразпределение на свръхпечалбите, натрупани по време на криза?“.

**Ключови думи:** криза, печалба, данъчно облагане.

---

**FOR A FAIR LAW****Yani Yanev***Vice President of VFU „Chernorizets Hrabar“*

**Summary:** The COVID-19 pandemic has created conditions for a number of economic activities, which are directly or indirectly related to the needs for protecting human health, to medical treatment and restricting the spread of the disease, as well as to overcoming the multi-lateral effects of the crisis, to accumulate times higher profits than before the beginning of the crisis. Certainly, this positive effect for such businesses is not due to the subjective positive qualities of the people, who own and run them, but to the objective situation, which has occurred irrespective of their personal merits. Therefore, an imperative question emerges: „Should the society find a legal mechanism for a fair redistribution of the excessive profits, accumulated during a crisis?“.

**Keywords:** crisis, profit, justice, taxation.